

HUDUDNING STRATEGIK IJTIMOYIY-IQTISODIY SIYOSATINI BAHOLASH:

METODOLOGIK YONDASHUV

Raxmonqulova Nafisa Olimjon qizi

Osiyo xalqaro universiteti o'qituvchisi.

Muxammedov Tolibjon Tohir o'g'li

Osiyo xalqaro universiteti 2-bosqich talabasi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14741443>

Annotatsiya. Hududning strategik ijtimoiy-iqtisodiy siyosatini baholashda ijtimoiy-iqtisodiy tizimlarning strategik rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillar ko'rib chiqiladi. Hududiy rivojlanish strategiyalarini ma'lum vositalardan foydalangan holda berilgan algoritmg muvofiq tahliliy protseduralar yordamida shakllantirish mumkin.

Kalit so'zlar: hudud, barqaror rivojlanish, SWOT tahlil, retrospektiv tahlil.

ASSESSMENT OF THE STRATEGIC SOCIO-ECONOMIC POLICY OF THE REGION:

METHODOLOGICAL APPROACH

Abstract. When assessing the strategic socio-economic policy of the region, factors influencing the strategic development of socio-economic systems are considered. Regional development strategies can be formulated using certain tools and analytical procedures in accordance with the given algorithm.

Keywords: region, sustainable development, SWOT analysis, retrospective analysis.

ОЦЕНКА СТРАТЕГИЧЕСКОЙ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ПОЛИТИКИ

РЕГИОНА: МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЙ ПОДХОД

Аннотация. При оценке стратегической социально-экономической политики региона рассматриваются факторы, влияющие на стратегическое развитие социально-экономических систем. Стратегии регионального развития могут быть сформулированы с использованием определенного инструментария и аналитических процедур в соответствии с заданным алгоритмом.

Ключевые слова: регион, устойчивое развитие, SWOT-анализ, ретроспективный анализ.

Strategik tahlil hududdagi va uning atrof-muhitidagi mavjud vaziyatni retrospektiv tahlil qilish, shuningdek, istiqbolli tahlil qilish tartiblarini o'z ichiga olishi kerakligi ko'rsatilgan. Ijtimoiy-iqtisodiy tizimlarning strategik rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillar orasida quyidagilarni ajratib ko'rsatishimiz mumkin:

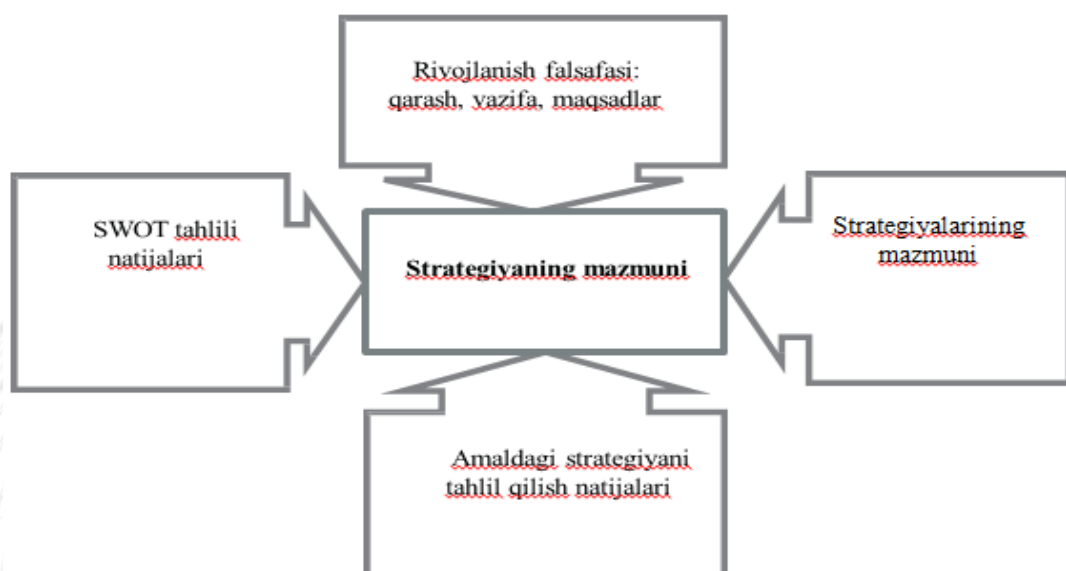
- o tizimni ishlab chiqish uchun mos yozuvlar variantlari;
- o hozirgi rivojlanish tendentsiyasini aniqlash natijalari;

- SWOT tahlil natijalari;
- rivojlanish falsafasi.

№	Maqsad manbasining nomi	Strategik maqsad kalit so'zlari
1	Birlamchi strategiyalari	Mintaqada innovatsion va raqobatbardosh iqtisodiyotni yaratish Mintaqaning ijtimoiy-madaniy va iqtisodiy rivojlanishining asosiy ko'rsatkichlariga ta'sir ko'rsatadigan klasterlarni rivojlantirishni qo'llab-quvvatlash Samarali davlat boshqaruvi tizimini yaratish
2	Amaldagi strategiya	Maqsadli yo'nalish innovatsiyalar va energiya samaradorligiga yo'naltirilgan komplekslarni (klasterlarni) shakllantirish uchun investitsiyalarni jalb qilish istagi bilan ifodalanadi.
3	SWOT tahlili natijalari	Buxoro viloyatida eksportni ilgari surish uchun mahsulotlar yaratish jarayoniga manfaatdor tomonlarni jalb qilish Mintaqaviy logistikani rivojlantirish uchun tabiiy klasterlar va logistika yaratishga aholi va biznesni jalb qilish Yangi ish o'rinlari yaratish uchun biznesni rivojlantirish
4	Rivojlanish falsafasi	Manfaatdor tomonlarning samarali hamkorligi Klasterlarni rivojlantirish Aholining faol pozitsiyasining o'sishi

1-rasm. Strategik rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillar

Ilmiy adabiyotlarda ko'pincha barcha omillar alohida o'rganiladi, lekin strategiyani ishlab chiqish jarayonida barcha omillarni tahlil qilish natijalarini bog'laydigan protseduralar tavsifini topish qiyin. Buxoro viloyatini rivojlantirish strategiyasini ishlab chiqish misolidan foydalanib, strategiyaning maqsadli yo'nalishini aniqlash uchun tahlil vositalari tizimidan qanday foydalanishni ko'rsatishimiz mumkin.

2-rasm. Birlamchi strategiya mazmuni

Strategiyalarining mazmuni, amaldagi strategiyani tahlil qilish natijalari va SWOT tahlili natijalari retrospektiv omillarni ifodalaydi.

1-jadval

Strategiyani ishlab chiqishning SWOT tahlili

Tashqi va ichki muhitning xususiyatlari	Omillar nomi	Izox
Kuchli tomonlar	Hududiy salohiyat	Markazga yaqinlik, transport yo'lagi, aholi punktlarining bir xil taqsimlanishi - mintaqaning raqobatdosh afzalliklari
	Tabiiy salohiyat	Tabiiy salohiyat klasterlari (suv, o'rmon, turizm, qurilish, oziq-ovqat), va erkin hududlar - qo'shimcha insoniy va moliyaviy resurslar
Zaif tomonlari	Hududiy salohiyat muammolari	Markazga yaqinlik narxlarning oshishiga, byudjet yo'qotishlariga olib keladi, M-37 avtomagistrali esa atrof-muhitga salbiy ta'sir qiladi
	O'zaro ta'sir muammolari	Aqliy modellar hokimiyat, biznes va jamiyatga umumiy va shaxsiy muammolari o'zaro hamkorlikda hal qilishga imkon bermaydi
Imkoniyatlar	Mahsulot iste'molchilari	Buxoro viloyatining paxta, tola va ipak singari maxsulotlari brend sifatida tan olinishi viloyat mahsulotlarini ommalashtirish uchun keng imkoniyatlar ochmoqda
	Yetkazib beruvchilar	Mintaqaning infratuzilma ob'ektlari va kadrlar tayyorlash tizimi mavjudligi bilan ta'minot oqimlariga integratsiyalashuvi uning mamlakat logistika tuzilmalarida ishtirokini oshirish imkoniyatini yaratadi.
Tahdidlar	Iqtisodiyot	Mamlakat iqtisodiyotining resurs eksportiga qaramligi va kapitalning mintaqadan chiqib ketishi mehnat unumdorligi va daromadlarning o'sishiga yordam bermaydi
	Mamlakat aholisi	Rahbarlar va partiyalarning aholi oldida obro'sining pastligi va fuqarolik jamiyati rivojlanmagan sharoitda tarang mehnat bozori ijtimoiy keskinlikni keltirib chiqarmoqda.

Hududiy iqtisodiyotni ijtimoiy-iqtisodiy tizim sifatida barqaror rivojlantirish strategiyalarini ishlab chiqishda eng avvalo ekologik, ijtimoiy va iqtisodiy muammolarni ko'rib chiqish zarur. Muammoni aniqlash va hal qilishning asosiy jihatlari – inson hayotining barqarorligi aks ettirilganligidadir. Hozirgi vaqtda “Barqaror rivojlanish” tushunchasini hududiy talqin qilishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Barqaror rivojlanish – bu rivojlanish ehtiyojini kelajak avlodlar uchun tabiiy resurslar va atrof-muhitni muhofaza qilish zarurati bilan uyg'unlashtirishga qaratilgan iqtisodiy o'sish va rivojlanishdir. Barqaror rivojlanish konsepsiyasi iqtisodiy o'sish va rivojlanish muhim- ligini tan oladi, ammo kelajak avlodlarning o'z ehtiyojlarini qondirish qobiliyatiga putur yetkazmaydigan tarzda amalga oshirilishi kerak. Buning uchun uzoq muddatli istiqbol va ijtimoiy, iqtisodiy va ekologik masalalarni hisobga olgan holda rivojlanishga yaxlit yondashuv, ya'ni strategiya ishlab chiqish talab etiladi. Bu, shuningdek, ijtimoiy tenglikni targ'ib qilish va rivojlanishning afzalliklari jamiyat bo'ylab adolatli taqsimlanishini ta'minlashni o'z ichiga oladi.

Barqaror rivojlanish strategiyasini shakllantirish masalalari va kelajak uchun ko'rsatmalari ko'rib chiqiladi. Bunday sharoitda barqaror rivojlanishning uch o'lchovli strategiyalarini ishlab chiqish va ularni amalga oshirish bugungi kunda dolzarb hisoblanmoqda. Jahon hamjamiyatining barqaror rivojlanishni ta'minlash muammolarini hal qilish talablari XX asrning so'nggi o'n yilliklarida va XXI asr boshlarida sezilarli darajada oshdi. Nafaqat rivojlangan mamlakatlar, balki rivojlanayotgan davlatlar ham barqaror rivojlanishga erishish maqsadiga intilmoqda.

Shunga binoan ko'pgina mamlakatlarda barqaror rivojlanishga o'tish bo'yicha milliy dasturlar qabul qilinmoqda. O'zbekiston ham rivojlanayotgan mamlakat sifatida Markaziy Osiyodagi geografik joylashuvi, aholisi va boshqa tabiiy-iqtisodiy resurslarning potensialini hisobga olgan holda mamlakatda barqaror rivojlanishni ta'minlash muammosini hal qilish alohida ahamiyatga ega.

REFERENCES

1. қизи Рахмонқулова, Н. О. (2023). КИЧИК САНОАТ ЗОНАЛАРИНИНГ ҲУДУДЛАР ИҚТИСОДИЁТИНИ РИВОЖЛАНТИРИШДАГИ ЎРНИ. " *Экономика и туризм*" *международный научно-инновационный журнал*, 6(14).
2. Nafisa, R. (2023). XUSUSIY SHERIKCHILIK VA TURIZM KLASTERI ORQALI HUDUDLARDA TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH. *Innovations in Technology and Science Education*, 2(8), 556-560.
3. Raxmonqulova, N. (2024). ACTUAL PROBLEMS OF DIGITAL ECONOMY DEVELOPMENT IN UZBEKISTAN. *Modern Science and Research*, 3(2), 340-347.
4. Hakimovich, T. M. (2025). HUDUDLARNI STRATEGIK REJALASHTIRISH VA BOSHQARISHNING ASOSIY BOSQICHLARI. *ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION*, 1(4), 225-232.